

UN EXEMPLAR AL LUCRĂRII *SICRIUL DE AUR* (1683) ÎN COLECȚIA MUZEULUI MUNICIPAL „IOAN RAICA” SEBEȘ

Florin BOGDAN*

A Copy of *Sicriul de aur* (The Golden Coffin) (Sebeș, 1683) in the Collection of the “Ioan Raica” Municipal Museum of Sebeș

Abstract. *Sebeș occupies an important place in the history of sixteenth- and seventeenth-century Transylvanian and Romanian printing. The two publications under consideration are the Sbornicul slavon (the Slavonic Sbornik) printed by deacon Coresi in 1580 and the work of Ioan Zoba of Vinț, Sicriul de aur (The Golden Coffin), which appeared in 1683. This paper tackles a copy of the latter work, recently purchased by the “Ioan Raica” Municipal Museum Sebeș. The copy, which originated from a private collection from Bucharest, is complete, and circulated in Transylvania in the eighteenth century. The presence of the volume in the holdings of the Sebeș museum enriches its collection, especially in terms of the cultural history of the Transylvanian town at the end of the seventeenth century.*

Keywords: *Ioan Zoba of Vinț, old Romanian book, seventeenth century, handwritten notes, Transylvania.*

Cuvinte-cheie: *Ioan Zoba din Vinț, carte românească veche, secolul al XVII-lea, note manuscrise, Transilvania.*

Tiparul din Transilvania secolelor XVI-XVII este prezent în diverse centre urbane importante ale provinciei: Sibiu, Cluj, Brașov, Alba Iulia, Oradea sau Șumuleu-Ciuc. Au fost și excepții, în unele așezări mici existând episoade cu activitate tipografică redusă, *officine*, în care s-a tipărit câte o carte sau cel mult două. Avem în vedere localități precum: Abrud, Criș, Orăștie sau Sebeș. Primele trei așezări enumerate apar în peisajul tipografic transilvănean doar în veacul al XVI-lea, însă ultimul, Sebeșul, este prezent și la sfârșitul secolului al XVI-lea, precum și la finalul celui următor.

Dacă primul episod de activitate tipografică la Sebeș este legat de numele diaconului Coresi și de apariția *Sbornicului slavon* (1580)¹, cea de-a doua apariție editorială din aceeași localitate este legată de numele lui Ioan Zoba din Vinț² și de culegerea sa de predici funerare intitulată *Sicriul de aur*³.

* Muzeul Național al Unirii Alba Iulia, România; e-mail: bogdan_florin_reghin@yahoo.com.

¹ BRV I, nr. 28, p. 81-85; BRV IV, nr. 28, p. 173-174; Râpă-Buicliu 2000, p. 33; RMNy I, nr. 477, p. 446-447.

² Despre activitatea lui Ioan Zoba din Vinț au fost publicate, de-a lungul timpului, numeroase studii. Vezi Dumitran *et alii* 2000; *Molităvnic* 2009 sau, mai nou, Zoba 2019, îndeosebi studiul introductiv.

³ BRV I, nr. 80, p. 269-279; BRV IV, nr. 80, p. 205-206; Veress 1931, I, p. 123; RMK II, nr. 1532; Zoba 1984; Râpă-Buicliu 2000, p. 191-192.

Cartea a fost imprimată folosindu-se materialul tipografic din *officina* de la Alba Iulia, fiind singura dintre tipăriturile apărute în această perioadă cu foaia de titlu ilustrată⁴. Numele tipografului se regăsește la finalul cărții, cu menționarea a încă patru ucenici⁵. De pe ultima filă, din colofon, aflăm că volumul s-a tipărit începând cu data de 15 martie până în 17 septembrie⁶ și sub patronajul principelui Transilvaniei, Mihail Apafi I, așa cum reiese din textul foii de titlu⁷. Unele exemplare au o filă suplimentară pe care apar numele celor care au contribuit la apariția cărții: protopopul Gheorghe, din Daia, protopopul Văsiu, din Alba Iulia, și protopopul Oprea, din Armeni⁸.

Recent, un exemplar al *Sicriului de aur* a fost achiziționat de către Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș dintr-o colecție particulară din București⁹. Exemplarul avut în vedere – de formatul în 4° (cu dimensiunile de 19,5 x 14,5 cm) – conține [4] f. + 168 f., beneficiind de o legătură realizată din tăblii de lemn, îmbrăcate în piele. Coperta 1 este decorată cu un chenar din linii, completat de ornamente florale și vegetale și un crucifix aurit, în câmpul central. Coperta 2 este similară din punctul de vedere al ornamentației, fiind utilizat același tip de chenar, în mijloc fiind dispuse benzi decorative cu ornamente florale și vegetale completate de elemente decorative geometrice (linii). Se păstrează cele două încuierori ale volumului. Starea generală de conservare a volumului este bună, cartea fiind restaurată relativ recent¹⁰.

Istoricul piesei este unul foarte interesant. În cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea volumul se afla în colecția bibliofilului clujean Atanasie Popa, fiind cercetat de către Florian Dudaș în anul 1982. La momentul respectiv, lucrarea păstra doar 168 de file, lipsind cele patru, nenumerotate, de la început și legătura¹¹. În mod cert putem afirma că restaurarea volumului a avut loc în intervalul 1982-2020, înainte de achiziția acestuia de către muzeul din Sebeș, și că, în acel moment, au fost adăugate cele 4 file de la început, dar și legătura!

Din punct de vedere documentar volumul aduce o serie de contribuții referitoare la viața de familie și cea religioasă din micile comunități ardelenene în prima jumătate și la mijlocul secolului al XVIII-lea. Pe fila [3]^r poate fi citit anul „1819”, iar pe fila 11^v „Tatăl, Fiul și Duhul Sf[ânt], Sf[ântă Troiță” [...]

⁴ Mârza 1998, p. 69-70.

⁵ *Ibidem*, p. 71.

⁶ *Ibidem*, p. 70.

⁷ Mârza, Bogdan 2013, p. 23.

⁸ *Ibidem*, p. 118, 219.

⁹ Fostul proprietar a dorit să rămână anonim. Istoricul circulației volumului poate fi reconstituit cu dificultate, singurele informații certe datând din a doua jumătate a secolului al XX-lea.

¹⁰ Nu se cunoaște laboratorul în care au fost efectuate intervențiile de restaurare.

¹¹ Dudaș 2007, p. 145.

[text religios, fără importanță documentară]; pe fila 82^v regăsim un text greu lizibil și anul „1818”. O notă manuscrisă, ce aduce aminte de un eveniment din viața de familie, este redactată pe fila 12^r: „Să să știe când au născut Ion Ion [?] au fost anii D[o]mnului 1738 m[eș]ița Mai dni 20”, fiind completată de o alta, aflată la fila 168^r: „Când m-am însurat eu diacu[!] Ghiorghie din Urisiul de Jos 176[2][?]”. Ultima însemnare localizează și zona în care se afla cartea în anul 1762: localitatea Urisiu de Jos (în prezent în județul Mureș). O altă notă manuscrisă, ceva mai veche, aduce noi informații cu privire la circulația volumului în spațiul mureșean, pe fila 168^v fiind redactat un text cu atribut de ex-libris: „Această Propovedanie iaste a lui Popa Mihăilă și o au dat Popa Ștefan din Tele[a]c de tot. Să [să] știe de când s-au însurat Mihăilă diac au fost vălet 1720”. Numele localității din text – Teleac, sat aflat la o distanță relativ mică de Urisiul de Jos – este mult mai cunoscut ca loc de naștere al cardinalului Alexandru Todea. O altă însemnare se regăsește tot la finalul volumului, pe aceeași filă 168^v și menționează un eveniment din viața ecleziastică a localității de pe Valea Beicii, așa cum este cunoscută zona în județul Mureș: „12 viner[i] la The[o]dor, în post[ul] mare, la Blo[go]veștenii, la Pașt[i], la Rusali[i], la Crăciun. Protopop Crăciun l[e]-am socotit cu soborul în Urisiul de Jos 1728”. Interesant este faptul că volumul a circulat în vechime în spațiul geografic al actualului județ Mureș, dar, în prezent, în zonă nu se păstrează niciun exemplar al lucrării¹²! Nu este exclusă varianta conform căreia volumul a rămas pentru o perioadă îndelungată în biblioteca parohială de la Urisiu de Jos, în care se mai regăseau și alte cărți vechi: *Antologhion* (Râmnic, 1745), *Octoib* (Iași, 1749), *Liturghier* (Blaj, 1756), *Octoib* (Blaj, 1760), *Apostol* (Blaj, 1767), *Penticostar* (Blaj, 1768) – 2 exemplare, *Octoib* (Blaj, 1770), *Triod* (Blaj, 1771), *Minologhion* (Blaj, 1781), *Biblia* (Blaj, 1795), *Liturghier* (Blaj, 1807), *Psaltire* (Blaj, 1809) și *Teologie morală* (manuscris, Urisiu de Jos, 1795)¹³.

Din punctul de vedere al rarității, la momentul de față, putem spune că *Sicriul de aur* este o lucrare relativ rară, fiind repertoriate aproximativ 40 de exemplare, ele regăsindu-se în colecțiile unor instituții de prestigiu ca: Muzeul Național al Unirii Alba Iulia (3 exemplare)¹⁴, Arhiepiscopia Ortodoxă Alba Iulia (3 exemplare)¹⁵, Muzeul Județean Satu Mare (2 exemplare)¹⁶, Biblioteca Sfântului Sinod București¹⁷, Biblioteca Batthyaneum Alba Iulia¹⁸, Mitropolia Ortodoxă Sibiu (4 exemplare)¹⁹, Biblioteca Academiei Române – filiala Cluj-

¹² Vezi Mihu, Bogdan 2009.

¹³ Mihu 1994, p. 387-390.

¹⁴ Bogdan 2021, p. 25-26.

¹⁵ Mârza, Dreghiciu 1989, p. 139-140.

¹⁶ Bărnuțiu 1998, p. 17-19.

¹⁷ Informație oferită de părintele arhimandrit dr. Policarp Chițulescu.

¹⁸ Bica 1980, p. 239.

¹⁹ Braicu, Bunea 1980, p. 110-112.

Napoca (4 exemplare)²⁰, Biblioteca Universității din Oradea (2 exemplare)²¹, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca (2 exemplare)²², Biblioteca Academiei Române București (5 exemplare)²³, Biblioteca Națională a României (8 exemplare)²⁴, 1 exemplar menționat în colecția Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I” București²⁵, 1 exemplar în colecția Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu” Iași²⁶ și 1 exemplar în colecția Muzeului Național Brukenthal din Sibiu²⁷. Desigur, editarea unor noi cataloage de carte românească veche ar putea schimba situația, însă nu în mod radical; considerăm că nu pot exista mai mult de 60 de exemplare păstrate din această tipăritură!

Fig. 1. Ioan Zoba din Vinț, *Sicriul de aur*, Sebeș, 1683 – foaia de titlu

²⁰ Urs 2011, p. 123-126.

²¹ Dudaș 2007, p. 146-147.

²² Mosora, Hanga 1991, p. 27-28.

²³ Informație verificabilă în catalogul online al bibliotecii.

²⁴ Informație verificabilă în catalogul online al bibliotecii.

²⁵ CVR 1972, p. 31-32.

²⁶ Bodinger, p. 16.

²⁷ Pascu 1976, p. 24.

Achiziția exemplarului din *Sicriul de aur* nu înseamnă doar îmbogățirea patrimoniului deținut de Muzeul Municipal „Ioan Raica” din Sebeș – la o scurtă privire volumul întrunește toate calitățile și punctajele pentru a putea fi declanșată procedura de clasare în Patrimoniul Cultural Național, categoria Tezaur – ci, în același timp, înapoiază comunității o bucată din istoria culturală a Sebeșului de la sfârșitul secolului al XVII-lea.

Explanation of Figures

Fig. 1. Ioan Zoba of Vinț, *Sicriul de aur* (The Golden Coffin), Sebeș, 1683 – title page.

Abrevieri bibliografice

- Bărnăuțiu 1998 – Elena Bărnăuțiu, *Carte românească veche în colecții sătmărene*, Satu Mare, 1998.
- Bica 1980 – Cristina Bica, *Tipăriturile românești vechi existente în Biblioteca Batthyaneum din Alba Iulia. Catalog*, în *Apulum*, XVIII, 1980, p. 233-251.
- Bodinger
Bogdan 2021 – Martin Bodinger, *Catalogul cărților rare și prețioase*, Iași, f.a.
– Florin Bogdan, *Cartea românească veche în colecțiile Muzeului Național al Unirii Alba Iulia*, Alba Iulia, Cluj-Napoca, 2021.
- Braicu, Bunea 1980 – Doina Braicu, Victor Bunea, *Cartea veche românească din secolele XVI-XVII în colecțiile Arhiepiscopiei Sibiului*, Sibiu, 1980.
- BRV I-IV – Ion Bianu, Nerva Hodoș, Dan Simonescu, *Bibliografia Românească Veche. 1508-1830*, vol. I-IV, București, 1903-1944.
- CVR 1972 – *Cartea veche românească în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare București*, prefață de Virgil Căndea, București, 1972.
- Dudaș 2007 – Florian Dudaș, *Vechile tipărituri românești din Țara Bihorului*, vol. I, Timișoara, 2007.
- Dumitran et alii 2000 – Ana Dumitran, Ioan Mircea, Botond Gúdor, *Noblețe prin cultură: Ioan Zoba din Vinț*, în *Apulum*, XXXVII, 2000, p. 11-21.
- Mârza 1998 – Eva Mârza, *Din istoria tiparului românesc. Tipografia de la Alba Iulia 1577-1702*, Sibiu, 1998.
- Mârza, Bogdan 2013 – Eva Mârza, Florin Bogdan (coord.), *Repertoriul tipografulor, gravurilor, patronilor, editorilor cărților românești (1508-1830)*, Sibiu, 2013.
- Mârza, Dreghiciu 1989 – Eva Mârza, Doina Dreghiciu, *Cartea românească veche în județul Alba. Secolele XVI-XVII (catalog)*, Alba Iulia, 1989.
- Mihu 1994 – Elena Mihu, *Carte veche românească pe Valea Beicii (județul Mureș)*, în *Marisia*, XXIII-XXIV, 1994, p. 365-390.
- Mihu, Bogdan 2009 – Elena Mihu, Florin Bogdan, *Cartea românească veche în județul Mureș. Catalog (secolul al XVII-lea)*, Sibiu, 2009.
- Molităvnic* 2009 – *Molităvnic, Bălgrad, 1689*. Ediție îngrijită, studiu introductiv și glosar de Ana Dumitran, Alin-Mihai Gherman și Dumitru Vanca, cu un cuvânt înainte și cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, Alba Iulia, 2009.

Florin Bogdan

Mosora, Hanga 1991

– Elena Mosora, Doina Hanga, *Catalogul cărții vechi românești din colecțiile B.C.U. „Lucian Blaga” Cluj, 1561-1830*, Cluj-Napoca, 1991.

Pascu 1976

– Constantin Pascu, *Cartea românească veche în biblioteca Muzeului Brukenthal*, Sibiu, 1976.

Râpă-Buiciu 2000

– Dan Râpă-Buiciu, *Bibliografia Românească Veche. Aditamenta I (1536-1830)*, Galați, 2000.

RMK I

– Szabó Károly, *Régi magyar könyvtár*, vol. I, Budapesta, 1879.

RMNy I

– *Régi Magyarországi nyomtatványok (1473-1600)*, I, Budapesta, 1971.

Urs 2011

– Otilia Urs, *Catalogul cărții românești vechi din Biblioteca Academiei Române filiala Cluj-Napoca*, Cluj-Napoca, 2011.

Veress 1931

– Andrei Veress, *Bibliografia română-ungară*, vol. I, București, 1931.

Zoba 1984

– Ioan Zoba din Vinț, *Sicriul de aur*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Anton Goția, București, 1984.

Zoba 2019

– Ioan Zoba din Vinț, *Cărare pre scurt pre fapte bune îndreptătoare*, ediție, note, studiu introductiv, glosar și lista prescurtărilor de Alin-Mihai Gherman. Transcrierea textului maghiar Kolumbán M. Judit, Alba Iulia, 2019.

LISTA ABREVIERILOR

- Abgadiyat** – Abgadiyat. Brill. Writing and Scripts Center (Bibliotheca Alexandrina).
- ACD** – Acta Classica Universitatis Scientiarum Debreceniensis. University of Debrecen.
- Acmeology** – Acmeology. Mezhdunarodnoy akademii akmeologicheskikh nauk, Rossiyskoy akademii obrazovaniya, kafedry akmeologii i psikhologii professional'noy deyatel'nosti Akademii pri Prezidente RF (RANKhiGS), Tsentra akmeologicheskikh issledovaniy. Moscova.
- ActaAC** – Acta Archaeologica Carpathica. Polish Academy of Arts and Sciences. Cracovia.
- ActaMN** – Acta Musei Napocensis. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei. Cluj-Napoca.
- ActaMP** – Acta Musei Porolissensis. Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău.
- AD** – Archaeological Dialogues. Cambridge.
- AÉ** – Archaeologiai Értesítő a Magyar régészeti, művészettörténeti és éremtani társulat tudományos folyóirata. Budapest.
- AI** – Amazonia Investiga. Editorial Primate. Colombia.
- AIIAI/AIIX** – Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași (din 1990 Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” Iași). Iași.
- AIIGB** – Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”. Series Historica. Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca.
- AKÖG** – Archiv für Kunde österreichischen Geschichts-Quellen. Wien.
- Alt Schaessburg** – Alt Schaessburg. Muzeul de Istorie Sighișoara.
- AnAcad** – Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice. Academia Română. București.
- AnB** – Analele Banatului (serie nouă). Muzeul Național al Banatului. Timișoara.
- Angustia** – Angustia. Muzeul Carpaților Răsăriteni. Sfântu Gheorghe.
- Antinomies** – Institute of Philosophy and Law Ural Branch of the Russian Academy of Sciences. Ekaterinburg.
- Antiquity** – Antiquity. Durham University.
- Apulum** – Apulum. Acta Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii. Alba Iulia.

Lista abrevierilor

- ArchKözl** – Archaeologiai Közlemények. Pesten.
- ArchMéd** – Archéologie médiévale. Centre de Recherches Archéologiques Médiévales. Caen.
- ArhMold** – Arheologia Moldovei. Institutul de Arheologie Iași.
- Arkheologiya** – Arkheologiya. Kiev.
- Arrabona** – Arrabona. Xántus János Múzeum. Győr.
- AS** – Annals of Science. Taylor & Francis. Abingdon-on-Thames (UK).
- Astra Sabesiensis** – Astra Sabesiensis. Despărțământul Astra „Vasile Moga” Sebeș.
- ASUI** – Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Istorie. Iași.
- ATF** – Acta Terrae Fogarasiensis. Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat”. Făgăraș.
- AUASH** – Annales Universitatis Apulensis. Series Historica. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
- AUASP** – Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
- AUB** – Analele Universității București. Istorie. Universitatea București.
- AUVT** – Annales d’Université Valahia Târgoviște, Section d’Archeologie et d’Histoire. Târgoviște.
- AVSL** – Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde. Sibiu.
- BAM** – Bibliotheca Archaeologica Moldaviae. Iași.
- Banatica** – Banatica. Muzeul Banatului Montan. Reșița.
- BAR** – British Archaeological Reports (International Series). Oxford.
- BarbSz** – Barbarikumi Szemle. University of Szeged.
- BB** – Bibliotheca Brukenthal. Muzeul Național Brukenthal. Sibiu.
- BCȘS** – Buletinul Cercurilor Științifice Studentești. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
- BerRGK** – Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. Frankfurt am Main.
- BiblThrac** – Biblioteca Thracologica. Institutul Român de Tracologie. București.
- BICS** – Bulletin of the Institute of Classical Studies. Institute of Classical Studies. The University of London’s School of Advanced Study. London.
- BI-PSA** – Biblioteca Istro-Pontică, Seria Arheologie. Tulcea.
- BMA** – Bibliotheca Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii Alba Iulia.

BMN	– Bibliotheca Musei Napocensis. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei. Cluj-Napoca.
BMRBC	– Buletinul Muzeului Regional al Basarabiei din Chișinău.
BMS	– Bibliotheca Musei Sabesiensis. Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș.
Boabe de grâu	– Boabe de grâu. Revistă de cultură. București.
BS	– Bibliotheca Septemcastrensis. Institutul pentru Cercetarea Patrimoniului Cultural Transilvănean în Context European. Sibiu.
BSNR	– Buletinul Societății Numismatice Române. Societatea Numismatică Română. București.
BULR	– Boston University Law Review. Boston University School of Law. Boston (Massachusetts).
Brukenthal	– Brukenthal. Acta Musei. Muzeul Național Brukenthal. Sibiu.
Byzantion	– Byzantion. Revue Internationale des Études Byzantines. Peeters Publishers. Louvain.
ByzF	– Byzantinische Forschungen. Internationale Zeitschrift für Byzantinistik. Amsterdam.
Bylye Gody	– Bylye Gody. Cherkas Global University Press. Washington.
BYULR	– Brigham Young University Law Review. J. Reuben Clark Law School. Provo (Utah).
CACS	– Central Asia and the Caucasus Studies. The Ministry of Foreign Affairs of Islamic Republic of Iran. Tehran.
CAF/FHA	– Cahiers d'Archéologie Fribourgeoise. Freiburger Hefte für Archäologie. Zürich.
CAH	– Communicationes archaeologicae Hungariae. Budapest.
Caietele ARA	– Caietele Ara. Asociația „Arhitectură. Restaurare. Arheologie”. București.
Caietele CIVA	– Asociația Cercul de Istorie Veche și Arheologie, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
Calitatea vieții	– Calitatea vieții. Institutul de Cercetare a Calității Vieții. București.
CASS	– Canadian-American Slavic Studies. Brill. Leiden.
CCA	– Cronica cercetărilor arheologice. cIMEc. București.
CCDJ	– Cultură și civilizație la Dunărea de Jos. Călărași.
CEJC	– Central European Journal of Geosciences.
CH	– Construction History. The Construction History Society. Ascot (UK).
CI	– Cercetări istorice. Muzeul de Istorie a Moldovei. Iași.
Concept	– Concept. Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București (UNATC). București.

Lista abrevierilor

- CR** – Caietele restaurării. Asociația Art Conservation Support. București.
- Crisia** – Crisia. Muzeul Țării Crișurilor. Oradea.
- CSMÉ** – A Csíki Székely Múzeum Évkönyvei. Muzeul Secuiesc al Ciucului. Miercurea Ciuc.
- CSP** – Canadian Slavonic Papers. Taylor & Francis. Abingdon-on-Thames (UK).
- Dacia** – Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie. București, I (1924)-XII (1948). Nouvelle série: Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. București.
- DLJ** – Duke Law Journal. Duke University School of Law. Durham (North Carolina).
- DLR** – Denver Law Review. University of Denver Sturm College of Law. Denver (Colorado).
- Dolgozatok** – Dolgozatok az Erdély Nemzeti Múzeum Érem – és Régiségtárából. Kolosvár (Cluj).
- DOP** – Dumbarton Oaks Papers. Dumbarton Oaks. Trustees for Harvard University.
- Drobeta** – Drobeta. Seria Etnografie. Muzeul Regiunii Porților de Fier. Drobeta-Turnu Severin.
- DSȘ** – Dări de Seamă ale Ședințelor. Comitetul Geologic. Institutul Geologic. București.
- EMúz** – Erdélyi Múzeum. Erdélyi Múzeum az Erdélyi Múzeum-Egyesület. Kolozsvár (Cluj).
- EphNap** – Ephemeris Napocensis. Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-Napoca.
- Eurasia Antiqua** – Eurasia Antiqua. Deutsches Archäologisches Institut Eurasien-Abteilung. Berlin.
- FK** – Földtani Közlöny. Budapest.
- FK** – Földrajzi Közlemények. Magyar Földrajzi Társaság.
- FolArch** – Folia Archaeologica. Magyar Történeti Múzeum. Budapest.
- FVL** – Forschungen zur Volks -und Landeskunde, Sibiu.
- GAS** – Geophysical Research Abstract. European Geosciences Union (EGU).
- Gemina** – Gemina. Revista Muzeului Bănățean din Timișoara.
- Geoarchaeology** – Geoarchaeology. An International Journal.
- GRBS** – Greek, Roman and Byzantine Studies. Duke University. Durham.
- Harvard LR** – Harvard Law Review. Harvard Law School. Cambridge (Massachusetts).
- HC** – Historia Constitucional. Centro de Estudios Políticos y Constitucionales de Madrid, adscrito al Ministerio español de la Presidencia, y el Seminario de Historia

- Constitucional “Martínez Marina” de la Universidad de Oviedo.
- Hierasus** – Hierasus. Muzeul Județean Botoșani.
- Historica** – Historica. Centrul de Istorie, Filologie și Etnografie din Craiova.
- HK** – Hadtörténelmi Közlemények (Évnegyedes folyóirat a magyar hadi történetírás fejlesztésére). Quarterly of Military History. Budapest.
- HLR** – Houston Law Review. University of Houston Law Center. Houston (Texas).
- HR** – Historical Research. Institute of Historical Research. University of London.
- HT** – The History Teacher. Society for History Education. Long Beach (California).
- IAA** – Istoriko-arkheologicheskij al'manakh. Armavir, Krasnodar. Moscova.
- Ialomița** – Ialomița. Studii și cercetări de arheologie, istorie, etnografie și muzeologie. Muzeul Județean Slobozia.
- IGC** – International Geological Congress. Prague.
- Istros** – Istros. Muzeul Brăilei. Brăila.
- JAHA** – Journal of Ancient History and Archaeology. Institutul de Arheologie și Istoria Artei. Universitatea Tehnică Cluj-Napoca.
- JAMÉ** – A Jóna András Múzeum Évkönyve. Nyíregyháza.
- JAS** – Journal of Archaeological Science. Elsevier.
- J. Biogeogr.** – Journal of Biogeography. Edited by Michael N. Dawson.
- JIA** – The Journal of Indian Art. W. Griggs & Sons. London.
- JKKCC** – Jahrbuch der Kaiserl. Königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale. Wien.
- JLSt** – Journal of Lithic Studies. Edinburgh.
- JSFU** – Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences. Siberian Federal University. Krasnoyarsk.
- JWP** – Journal of World Prehistory. Kluwer Academic.
- Kavkazskii sbornik** – Kavkazskii sbornik. MGIMO MID Rossii. Moscova.
- Közlemények** – Közlemények az Erdély Nemzeti Múzeum Érem és Régiségtárából. Kolosvár (Cluj).
- Kratkie** – Kratkie soobshcheniya Instituta arkheologii. Institute of Archaeology Russian Academy of Sciences. Moscova.
- LCP** – Law and Contemporary Problems. Duke University School of Law. Durham (North Carolina).
- LȘ** – Lucrări științifice. Institutul de Învățământ Superior Oradea.

Lista abrevierilor

- Marisia** – Marisia. Studii și Materiale. Muzeul Județean Mureș. Târgu Mureș.
- Marmatia** – Marmatia. Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Baia Mare.
- Materialy** – Materialy po arkheologii, istorii i etnografii Tavrii. Tavria.
- MCA** – Materiale și Cercetări Arheologice (serie nouă). Academia Română. Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”. București.
- MemEthno** – Memoria Ethnologica. Centrul Județean Pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Liviu Borlan Maramureș. Baia Mare.
- Mittheilungen** – Mittheilungen der K.K. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale. Wien.
- MJSS** – Mediterranean Journal of Social Sciences. Rome.
- MLJ** – Mississippi Law Journal. The University of Mississippi School of Law. Oxford (Mississippi).
- MLR** – Michigan Law Review. University of Michigan Law School. Ann Arbor (Michigan).
- MN** – Munții Noștri. București.
- MT** – Mediaevalia Transilvanica. Muzeul Județean Satu Mare.
- MTA** – Multimedia Tools and Applications. Springer.
- MuzNaț** – Muzeul Național de Istorie a României. București.
- NAV** – Nizhnevolzhskij arkheologicheskij vestnik [The Lower Volga Archaeological Bulletin]. Volgograd State University.
- Nemvs** – Nemvs. Alba Iulia.
- NLO** – Novoe literaturnoe obozrenie. Moscova.
- NPNP** – Novoe proshloe / The New Past. Southern Federal University. Rostov-on-Don.
- NULR** – Northwestern University Law Review. Northwestern University Pritzker School of Law. Chicago (Illinois).
- NumKözl** – Numizmatikai Közlöny. Budapesta.
- OC** – Orientalia Christiana. Roma.
- ONV** – Omskiy nauchnyy vestnik. Omsk.
- OSR** – Obshchestvo. Sreda. Razvitie (Terra Humana). Tsentr nauchno-informatsionnykh tekhnologii Asterion. Sankt-Petersburg.
- ÖZBH** – Österreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen. Wien.
- PA** – Patrimonium Apulense. Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Alba. Alba Iulia.
- Palynology** – Palynology. The Palynological Society.
- PL** – Ural State Pedagogical University. Ekaterinburg.

Pontica	– Pontica. Muzeul de Istorie Națională și Arheologie. Constanța.
PR	– The Polish Review. Polish Institute of Arts and Sciences of America. New York.
Probleme economice	– Probleme economice. Organ al Comitetului Superior Economic. București.
PZ	– Prähistorische Zeitschrift. Deutsche Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte, Institut für Prähistorische Archäologie. Berlin.
QR	– Quaestio Rossica. Ural Federal University. Ekaterinburg.
Quat.Int	– Quaternary International. The Journal of International Union for Quaternary Research. Elsevier.
RA	– Revista Arhivelor. Arhivele Naționale ale României. București.
RB	– Revista Bistriței. Complexul Muzeal Județean Bistrița-Năsăud. Bistrița.
Realitatea ilustrată	– Realitatea ilustrată (sau Lucrurile așa cum le vedem cu ochii). Cluj (1927-1928), ulterior București.
RECEO	– Revue d'études comparatives Est-Ouest. Institut des Sciences Humaines et Sociales. Paris.
REF	– Revista de etnografie și folclor. București.
RESEE	– Revue des Etudes Sud-Est Européennes. Academia Română. București.
RevArh	– Revista Arheologică. Centrul de Arheologie al Institutului Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei. Chișinău.
Revue du Nord	– Revue du Nord. Archéologie. Revue d'Histoire et d'Archéologie des Universités du Nord de la France. Lille.
RHSEE/RESEE	– Revue historique du sud-est européen. Academia Română. București, Paris (din 1963 Revue des études sud-est européennes).
RI	– Revista de Istorie (din 1990 Revista istorică). Academia Română. București.
RJMD	– Romanian Journal of Mineral Deposits. București.
RM	– Revista Muzeelor. București.
RMI	– Revista Monumentelor Istorice. Institutul Național al Patrimoniului. București.
RN	– Revue Numismatique. Société française de numismatique.
RossArk	– Rossijskaya Arkheologiya. Institute of Archaeology, Russian Academy of Sciences. Moscova.
Rossiya i ATR	– Rossiya i ATR. Institut istorii, arkheologii i etnologii narodov Dal'nego Vostoka vo Vladivostoke.

- RR** – Dal'nevostochnoye otdeleniye Rossiyskoy akademii nauk. Vladivostok.
RREI – The Russian Review. University of Kansas. Lawrence.
RRH – Revue Roumaine d'Études Internationales. Academia Română. București.
RRHA – Revue Roumaine d'Histoire. Academia Română. București.
Rusin – Revue Roumaine d'Histoire de l'Art. Série Beaux-Arts. Academia Română. București.
SA – Obshchestvennoy assotsiatsiyey „Rus” (Kishinev). Tomskiy gosudarstvennyy universitet. Tomsk.
SAI – Sovetskaya Arkheologiya. Moscova.
SAO – Studii și articole de istorie. Societatea de Științe Istorice și Filologice din România. București.
Sargetia – Studia et Acta Orientalia. Societatea de Științe Istorice și Filologice din RPR. București.
SCIATMC – Sargetia. Acta Musei Devensis. Muzeul Civilizației Dacice și Romane. Deva.
SCIV(A) – Studii și Cercetări de Istoria Artei. Teatru, Muzică, Cinematografie. Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”. București.
SCN – Studii și cercetări de istoria veche (din 1974, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie). București.
SCȘMI – Studii și cercetări de numismatică. Institutul de Arheologie București.
SGEM – Sesiunea de Comunicări Științifice ale Muzeelor de Istorie. București.
SlovArch – SGEM. International Multidisciplinary Scientific GeoConference. Conference Proceedings. Sofia, Albena.
SMANS – Slovenská Archeológia. Archeologický ústav SAV. Nitra.
SMIM – Southampton Monographs in Archaeology, new series. Southampton.
SN – Studii și materiale de istorie medie. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române. București.
SoveEtno – Schäßburger Nachrichten. HOG Informationsblatt für Schäßburger in aller Welt. Heilbronn.
SP – Sovetslaya Etnografiya (1931-1991) (vezi și Etnograficheskoe Obozrenie). N. N. Miklukho-Maklai Institute of Ethnology and Anthropology of the Russian Academy of Sciences. Moscova.
SP – Studii de Preistorie. Asociația Română de Arheologie. București.

StComCaransebeș	– Studii și Comunicări de Istorie și Etnografie (continuă cu Tibiscum. Studii și Comunicări de Etnografie - Istorie), Caransebeș.
StComSibiu	– Studii și Comunicări. Arheologie-Istorie. Muzeul Brukenthal. Sibiu.
StComSM	– Studii și comunicări. Muzeul Județean Satu Mare.
STP	– Slavery: Theory and Practice. Cherkas Global University Press. Washington.
Stratum plus	– Stratum plus. Archaeology and Cultural Anthropology. Chișinău.
Studii	– Studii. Revistă de istorie (din 1974 Revista de istorie și din 1990 Revista istorică). Academia Română. București.
Studime Historike	– Studime Historike. Universiteti Shtetëror i Tiranës. Instituti i Historisë dhe i Gjuhësisë. Tiranë.
SUBBB	– Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”, Series Biologia. Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.
SUBBG	– Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”, Series Geologia. Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.
SUCSH	– Studia Universitatis Cibiniensis. Series Historica. Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu.
SV	– Sotsiologiya vlasti. Rossiyskaya akademiya narodnogo khozyaystva i gosudarstvennoy sluzhby pri Prezidente Rossiyskoy Federatsii. Moscova.
Terra Sebus	– Terra Sebus. Acta Musei Sabesiensis. Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș.
TESG	– Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie. Royal Dutch Geographical Society. Utrecht.
The Celator	– The Celator: Journal of Ancient and Medieval Coinage. Lancaster (Pennsylvania).
Thraco-Dacica	– Thraco-Dacica. Institutul Român de Tracologie. București.
Tibiscum	– Tibiscum. Studii și Comunicări de Etnografie și Istorie. Muzeul Regimentului Grăniceresc din Caransebeș.
TLR	– Tulsa Law Review. The University of Tulsa College of Law. Tulsa (Oklahoma).
TxLR	– Texas Law Review. University of Texas at Austin School of Law. Austin (Texas).
Transilvania	– Transilvania. Centrul Cultural Interetnic Transilvania. Sibiu.
TV	– Tyuremnyy vestnik. Izdanie Glavnogo tyuremnogo upravleniya. Sankt-Petersburg.
Tyragetia International	– Tyragetia International, serie nouă. Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei. Chișinău.
Țara Bârsei	– Țara Bârsei. Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov.

Lista abrevierilor

- UCLR** – The University of Chicago Law Review. The Law School of the University of Chicago. (Illinois).
- UCLALR** – UCLA Law Review. UCLA School of Law and the Regents of the University of California. Los Angeles (California).
- UPA** – Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie. Berlin.
- VDB-MB** – Veröffentlichungen aus dem Deutschen Bergbau-Museum Bochum. Bochum.
- Vestnik instituta** – Vestnik instituta: prestuplenie, nakazanie, ispravlenie. Vologodskii institut prava i ekonomiki Federal'noi sluzhby ispolneniya nakazanii. Vologda.
- Vestnik SPb** – Vestnik Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo instituta kul'tury. Sankt-Peterburgskiy gosudarstvennyy institut kul'tury. Sankt-Petersburg.
- Vestnik Tomskogo** – Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Istoriya. Tomskiy gosudarstvennyy universitet. Tomsk.
- VHA** – Vegetation History and Archaeobotany. The Journal of Quaternary Plant Ecology, Palaeoclimate and Ancient Agriculture. Official Organ of the International Work Group for Palaeoethnobotany.
- VKZ** – Vserossiiskii kriminologicheskii zhurnal/Russian Journal of Criminology. Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education Baikal State University. Irkutsk.
- VLR** – Vermont Law Review. Vermont Law School. South Royalton (Vermont).
- WASJ** – World Applied Sciences Journal, (Education, Law, Economics, Language and Communication). International Digital Organization for Scientific Information. Pakistan.
- WLJ** – Washburn Law Journal. Washburn University School of Law. Topeka (Kansas).
- WLR** – Washington Law Review. University of Washington School of Law. Seattle (Washington).
- WMLR** – William & Mary Law Review. William & Mary Law School. Williamsburg (Virginia).
- WNELRW** – Western New England Law Review. Western New England University. School of Law Springfield (Massachusetts).
- WSNC** – World of the Slavs of the North Caucasus. Krasnodarskii gosudarstvennyi universitet. Krasnodar.
- YLJ** – The Yale Law Journal. Yale Law School. Danvers (Massachusetts).
- Ziridava** – Ziridava. Studia Archaeologica. Muzeul Județean Arad.

ZMY

– Zhurnal ministerstva yustitsii. Tipografiya pravitel'stvuyushchego senata. Sankt-Petersburg.

Zographe

– Zographe. Revue d'art Médiévale. Institute d'histoire de l'art. Faculté de Philosophie. Belgrad.